

Textul lui Hanoch Levi aduce o lume în care singurele două repere clare umane, viața și moartea, sunt începutul și sfârșitul unor trasee nebănuite și care se dezvoltă doar trăite într-un angajament total. Așa joacă și trupa teatrului – nu pot să le reproșez actorilor că s-ar fi cruțat, doar Hausvater știe cum să seducă o trupă! –; numai că reluarea aceluiași situații, aceluiași rezolvări scenografice, coregrafice sau de *light-design*, face ca ele să se golească de conținut scenic, iar montarea să devină trenantă, nu obsedantă, acaparatoare de memorie afectivă. Același cuplu adamic sau în varianta lui grotescă, a amorului comercializat la drumul mare, aceleași atitudini corporale și gesturi, aceleași trasee scenice, aceleași mișcări, aceleași proiecții...

„Eu utilizez nuditatea ca necesitate a artei teatrale, a artei sufletești, a curajului real. Eu vreau să distrug această asociere implicită a nudității cu sexualitatea”, își explică Alexander Hausvater opțiunile estetice și etice, folosirea unor nume mijloace teatrale. De data aceasta, ele au fost doar numite, nu au și funcționat pe scenă.

Natalia STANCU

Călătorie spre sine și spre adevăr

Semnificativ sau nu – cele mai interesante inițiative teatrale stimulate de centenarul nașterii lui Mihail Sebastian nu au vizat dramaturgia, ci au fost două transpuneri scenice ale universului românesc al scriitorului.

Astfel, studenții de la „Hyperion” (clasa Eusebiu Ștefănescu–Rodica Mandache) au propus un remarcabil examen de absolvire după *Femei* (versiunea pentru reprezentare aparținând distinsei actrițe și profesoare). Iar la Brăila, la Teatrul „Maria Filotti” – Sala Studio, Ilinca Stih, în dublă calitate de regizoare și de autoare a scenariului a realizat *eMeS* („adevăr”, în idiș), ce valorifică pagini, situații, personaje și reflecții din *De două mii de ani*, *Accidentul*, *Cum am devenit huligan* și *Jurnal*.

Premisa dramatizării este aceea că Sebastian s-a proiectat și chiar s-a identificat cu mulți dintre eroii său. Perspectivă legitimată de faptul că proza scriitorului este un exemplu semnificativ de autoficțiune – jocul de oglinzi între autor și creaturile sale incluzând și personajele feminine. Îl regăsim, deci, în *eMeS* pe scriitor cu biografia sa, cu referirile sale la propria familie, la prieteni, iubitele și muzeele sau la oamenii care i-au marcat existența. Protagonistul este Sebastian, în căutarea timpului pierdut și a sensurilor existenței, o memorie sensibilă și traumatizată; o ființă însingurată; o conștiință chinută și problematică, sfâșiată de întrebări, dileme, neliniști, fantasmă și revolte.

Până la un punct definitoriu pentru un intelectual din orice vremuri și din orice loc, „căutările”, temele reflecției lui Sebastian țin, însă de urgențe vitale și de situații-limită create de Istoria pe care a trăit-o. O istorie ce reactualizează teroarea prigoanelor. O istorie ce readuce în prim-plan asumări identitare („Sunt evreu prin destin!”) și frământări privind relația dintre libertate și determinările iudaității (ca deschideri, dar și ca cerințe ale credinței, tradițiilor, limbii idiș)

O istorie în care condiția fiului lui Israel, hrănit de valorile culturii europene și în cultul rațiunii, era supusă unor încercări tragice și absurde. O istorie care precipita noi idealuri. O istorie care făcea imperativă alegerea, resimțită dramatic, între izolare și înregimentarea (pe care individul o resimte constrângătoare).

Și spectacolul ne reamintește că intelectualul autentic Mihail Sebastian a rezistat atât utopiei comunismului cât și a glasului de sirenă al altor „isme” care păreau, multora, singurele alternative ale rezistenței și ale supraviețuirii.

eMeS începe prin a reaminti (auzim strigăte cu „Moarte evreilor!”) (valul de ură și fanatism asociat prigoanei legionare și, apoi, deportărilor și camerelor de gazare. Și chiar dispozitivul scenografic creat de Imelda Manu conține mai multe module mobile care susțin dinamica desfășurării teatrale și simbolizează, rând pe rând, fie starea de veghe, fie enclave ale intimității, fie celule de temniță și de lagăr.

Rama montării de la Brăila dezvoltă situația-limită a morții. Începutul trimite la *Accidentul*, iar sfârșitul la împrejurările fatale pentru autorul *Ultimei ore*, lovit de o mașină în centrul Bucureștilor.

„Miezul” – o punere în scenă a vieții interioare a lui Iosif Hechter/Mihail Sebastian. O încercare de „eliberare a misterelor personalității controversate a lui Mihail Sebastian”, de creare a unui „spațiu protejat unde să-și armonizeze ritmurile sub privirea spectatorului, ca într-un dans discret și intim al ființei umane cu sine însăși.”

Semnificativă pentru obsesiile identitare este recurența personajului Abraham Sulitzer, devenit simbolic și transformat în laitmotiv. Trump în spațiul memorării – un susținător al Sionismului și un reprezentant al Alia, care vorbește profetic despre Eretz Israel. Dar și predicatori ai revoltei de pe versantul comunismului, anarhismului și al internaționalismului (Mărturisesc însă, că m-a surprins, și consider ca o lipsă a scenariului, absența ca personaj distinct a lui Ghiță Blidaru; chiar dacă unele dintre alegațiile acestuia sunt atribuite altor eroi)

Gândit riguros și organic, eMeS, în regia Ilincai Stihi, este un spectacol de inspirată, susținută și rafinată teatralitate. La calitatea montării, de factură aș zice expresionistă (din care nu lipsesc însă nici abordări ale suprealismului), contribuie desigur și efectul ilustrației sonore și al *light-design*-ului. Sufletul imaginilor scenice rămân însă actorii – a căror interpretare glisează de la un sobru realism psihologic la sugestia fantasmaticului; de la dominantă gravității – la pigmentul unor accente ironice și chiar satiric-grotești.

Invitat la teatrul din Brăila – Marius Capotă (actor al Teatrului „Bulandra”) transmite protagonistului – pe lângă eleganța ținutei sale – sugestia fragilității umane, a delicateții spirituale și sufletești; ca și pe cea a nervozității și angoasei bine ținute în frâu. Distingem, nu o dată, în jocul lor acea ideală tensiune interioară – asociată intensei reflexivități, provocărilor existențiale...

O compoziție deosebită îi datorăm lui Cornel Cimpoea, care, preluând înțelepciunea lui Abraham Sulitzer, configurează un personaj obsesiv deopotrivă „de vis” și simbolic.

Remarcăm, alături de cei doi, pe Cătălina Nedelea, care e, rând pe rând, Nora, Marga Stern, Leni etc., dar și Mama; și, în cele din urmă, un blond „Înger al morții”. Evoluții expresive au și Zane Jarcu („Pârlea”) care concentrează „de fapt”, nu într-un tot compatibil, mai multe figuri; Valentin Terente, ce conferă personalitate și ardența idealului lui Winkler) și Marcel Turcoianu, care îl joacă pe S.T. Hain cu o anume distanțare ironică.

Teatrul „Maria Filotti” din Brăila – „eMeS”, scenariu de Ilinca Stihi după proza lui Mihail Sebastian. Regia: Ilinca Stihi. Scenografia: Imelda Manu. Light design: Gheorghe Jipa. Regia muzicală: Patricia Prundea. Cu: Marius Capotă, Cătălina Nedelea, Cornel Cimpoea, Zane Jarcu, Valentin Terente, Marcel Turcoianu.